ULOGA I VAŽNOST INTERESNIH UDRUŽIVANJA DIONIKA ZA RAZVOJ VINSKOG TURIZMA MEĐIMURJA

Kodba, Alen

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:788372

Rights / Prava: Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economcs & Business Zagreb

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
EKONOMSKI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJA POSLOVNE EKONOMIJE SMJER „TURISTIČKO POSLOVANJE“

ZAVRŠNI RAD

ULOGA I VAŽNOST INTERESNIH UDRUŽIVANJA DIONIKA ZA RAZVOJ VINSKOG TURIZMA MEĐIMURJA

Alen Kodba

Zagreb,rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
EKONOMSKI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJA POSLOVNE EKONOMIJE SMJER „TURISTIČKO POSLOVANJE“

ZAVRŠNI RAD

ULOGA I VAŽNOST INTERESNIH UDRUŽIVANJA DIONIKA ZA RAZVOJ VINSKOG TURIZMA MEĐIMURJA

FINAL THESIS

ROLE AND IMPORTANCE OF INTERESTING ASSOCIATIONS OF PARTICIPANTS FOR THE DEVELOPMENT OF WINE TOURISM OF MEĐIMURJE

Student: Alen Kodba
JMBAG: 0067534123
Kolegij: Specifični oblici turizma
Mentor: Prof. dr. sc. Oliver Kesar

Zagreb,rujan 2019.

SAŽETAK

Vinski turizam predstavlja relativno novi pojavni oblik turizma. Prisutan je u najpoznatijim vinogradarskim regijama poput Toskane i Pijemonta u Italiji, Burgundije i Bordoa u Francuskoj, Douro i Alentejo u Portugalu. Vino je inspiracija za otkrivanje novih teritorija, posjetu poznatim i cijenjenim podrumima, potraga za novim proizvođačima, upoznavanje drugih kuhinja, običaja, navika i manifestacija. Većina zemalja uspjela je u svojoj sredini uspješno riješiti, stimulirati i organizirati takozvani vinski turizam stvaranjem vinskih cesta i vinskih podruma. Hrvatska raspolaže uređenim i stabilnim vinogorjima sa značajnom vinogradarskovinarskom proizvodnjom. Ovi tradicionalni vinogradarsko – vinarski prostorni kompleksi mogu biti, kako svjetska iskustva pokazuju, značajan predmet turističke potražnje. Ovaj rad donosi osnovne karakteristike vinskog turizma, klasifikaciju vina, hrvatske autohtone vrste sorte vina i vinske ceste. Zatim donosi još opća i turistička obilježja Međimurja. Na kraju rada objašnjene su prednosti, nedostatci, mogućnosti i ograničenja razvoja vinskog turizma u Međimurju.

Ključne riječi: vinski turizam, vino, Hrvatska, Međimurje, vinske ceste, interesna udruživanja

SUMMARY

Wine tourism is a relatively new phenomenon of tourism. It is present in the most famous winegrowing regions such as Tuscany and Piedmont in Italy, Burgundy and Bordeaux in France, Douro and Alentejo in Portugal. Wine is an inspiration to discover new territories, visit well-known and appreciated cellars, search for new producers, learn about other cuisines, customs, habits and events. Most countries have managed to successfully tackle, stimulate and organize the so-called wine tourism in their environment by creating wine roads and wine cellars. Croatia has well-maintained and stable vineyards with significant wine-growing production. These traditional wine - growing and wine - growing complexes can, as world experience shows, be a significant object of tourist demand. This paper presents the basic characteristics of wine tourism, wine classification, Croatian indigenous wine sorts and wine roads. Then it brings more general and tourist features of Međimurje. At the end of the paper, the advantages, disadvantages, opportunities and limitations of the development of wine tourism in Međimurje are explained.

ALEN KOSBA
Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ZAVRŠNI RAD
(vrsta rada)
isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, 27. RUJAN 2019.

Kosba Alen
(potpis)

Sadržaj

1. UVOD 1
1.1. Definiranje obuhvata istraživanja 1
1.2. Izvori podataka, korištene metode i ciljevi istraživanja 1
1.3. Struktura rada 1
2. INTERESNA UDRUŽIVANJA U TURIZMU 2
2.1. Pojam i klasifikacija interesnih udruživanja 2
2.2. Uloga i važnost interesnih udruživanja 2
2.3. Oblici uspostave interesnih udruživanja u turizmu 2
2.4. Mogućnosti korištenja interesnih udruženja u vinskom turizmu 3
3. TERMINOLOGIJA I OPĆE POSTAVKE VINSKOG (ENOFILSKOG) TURIZMA 5
3.1 Definicija temeljnih pojmova u vinskom turizmu 5
3.2. Klasifikacija vina i hrvatske autohtone sorte vina 6
3.3. Hrvatske vinorodne regije i najpoznatije vinske ceste 10
3.3.1. Vinorodne regije Hrvatske 10
3.3.2. Najpoznatije vinske ceste Hrvatske 17
3.3.3. Temeljna obilježja i elementi ponude vinskih cesta 18
4. OPĆA I TURISTIČKA OBILJEŽJA REGIJE MEĐIMURJE 19
4.1. Klima, reljef, i prometna dostupnost regije 19
4.2. Stanovnoštvo i radna snaga 21
4.3. Regionalno gospodarstvo s naglaskom na poljoprivrednu proizvodnju 22
4.4. Temeljna turistička atrakcijska osnova Međimurja 23
4.4.1. Prirodni turistički atraktivni resursi 23
4.4.2. Društevni turistički atraktivni resursi 28
4.5. Obujam i struktura ostvarenog broja dolazaka i noćenja turista (2007. – 2018.) 32
4.6. Raspoloživost smještajnih kapaciteta (2017.) 33
5. INTERESNA UDRUŽIVANJA U VINSKOJ TURISTIČKOJ PONUDI MEĐIMURJA 35
5.1. Prednosti i nedostaci interesnog udruživanja u okviru vinske turističke ponude regije 37
5.2. Mogućnosti daljnjeg razvoja interesnih udruživanja sudionika vinske turističke ponude regije 38
5.3. Ograničenja daljnjeg udruživanja u turizmu regije 38
6. Zaključak 39
Literatura 40
Popis slika 41
Popis tablica 42

Životopis 43

1. UVOD

1.1. Definiranje obuhvata istraživanja

Ovaj rad bavi se interesnim udruživanjem dionika vinskog turizma. Točnije, bavi se njihovom ulogom i važnosti za razvoj vinskog turizma u Međimurju. Cijelo istraživanje obavlja se na dvije paralelne razine, na teorijskoj i praktičnoj.

1.2. Izvori podataka, korštene metode i ciljevi istraživanja

U pisanju ovog rada korišteni su razni izvori. Kako je najprije potrebno definirati što su to interesne skupine za razvoj turizma, autor će se poslužiti člankom Renate Tomljenović „Podrška interesnih skupina razvoju turizma“. Zatim će se poslužiti člankom Olivera Kesara i Danijele Ferjanić „Ključni aspekti uspjeha u upravljanju razvojem enofilskog turizma u uvjetima svjetske gospodarske krize – slučaj Hrvatske“ i knjigom Stanka Geića „Menadžment selektivnih oblika turizma“, koji će pomoći da se lakše pojasni terminologija vezanu uz vinski turizam. Za opisivanje sorti vina koristit će se radom Tomislava Ivandije „Autohtone vinske sorte“. Udžbenik „Turizam - ekonomske osnove i organizacijski sustav“ autora N. Čavlek, Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O. i suradnici koristit će za pojašnjavanje teorije i prakse turizma, odnosno pomoću njega definirat ću se pojmovi poput turističke atrakcije i turističkog resursa. Broj turista, odnosno broj turističkih noćenja u Međimurju preuzet će se sa službenih stranica Državnog zavoda za statistiku. Isto tako, autor će obaviti kvalitativni intervju s Viktorom Dvanajšćakom kako bi on malo pobliže objasnio kako djeluje Udruga vinara Međimurja te nešto više o samoj Udruzi.

1.3. Struktura rada

Rad započinje definiranjem interesnih udruga u turizmu, kako one djeluju, koja je njihova uloga te kakve sve interesne skupine postoje. Nadalje, bavi se vinskim (enofilskim) turizmom te definiranjem najvažnijih pojmova vezanih uz tu vrstu turizma. Uz to nabrojiti će se i detaljnije objasniti sortiranje i same sorte vina, objasniti pojedinosti i karakteristike hrvatskih vinorodnih regija. U radu se zatim bavi turističkim, ali i općim (klima, reljef, prometna povezanost, stanovništvo, gospodarstvo) karakteristikama Međimurja. U tom djelu detaljno se bavi vinskim turizmom, manifestacijama i događajima vezanim uz vinski turizam. Nakon toga slijedi intervju s Viktorom Dvanajšćakom, članom Udruge vinara Međimurja koji će objasniti njezine važnosti i njezin utjecaj na razvoj vinskog turizma u Međimurju.

2. INTERESNA UDRUŽIVANJA U TURIZMU

2.1. Pojam i klasifikacija interesnih udruživanja

Interesna udruživanja ili interesna grupa je skupina individua koja je osnovana radi promicanja, zaštite i ostvarivanja posebnih interesa. Pojam obuhvaća različite skupine koje se organiziraju kako bi zaštitile svoje materijalne ili bilo koje druge posebne interese: socijalne, ekonomske, profesionalne, vjerske, športske, hobističke i druge. Interesne grupe razlikuju se po motivima, strukturi, metodi, načinu i sredstvima djelovanja., a djeluju u prostoru izvan parlamentarne dvorane u kojoj se legitimno donose odluke.[1]

2.2. Uloga i važnost interesnih udruživanja

Interesna udruživanja najveću ulugu imaju u politici, tzv. lobiji, oni imaju velik utjecaj na odluke vlade/predsjednika, a djeluju u prostoru izvan parlamentarne dvorane u kojoj se legitimno donose odluke. Lobiranje se koristi na donošenje specifičnih zakona koji su u njihovom interesu, najčešće su to nevladine organizacije, sindikati i druge udruge i veće tvrtke. Važnost tih lobiranja je zaštita i promicanje ljudskih prava. Većinom su to zaštita prava žena, djece, autohtonih naroda i manjina, borba protiv mučenja, ukidanje smrtne kazne, prava izbjeglica i zaštita ljudskog dostojanstva. S druge strane negativna strana lobiranja je dovođenje do korupcije i na taj način na nedopušten način utjecati na vladu.[2]

2.3. Oblici uspostave interesnih udruživanja u turizmu

Postoje četiri interesne skupine – lokalna samouprava (načelnici i gradonačelnici), turističke zajednice, stanovnici i nevladine udruge. Kod svake od tih četiri interesnih udruživanja postoje različite uloge pa je stoga potrebno analizirati svako posebno. Lokalna samouprava predstavlja javni interes i provodi aktivnosti koje trebaju biti korisne svim interesnim skupinama. U mnogim zemljama gdje turizam čini važan dio ekonomske aktivnosti na nacionalnoj se razini donose strategije i planovi s vizijama turističkog razvoja, strateškim ciljevima i akcijskim planovima. Međutim, gradovi i općine su glavne razine planiranja i administracije u decentraliziranim društvima gdje se nacionalne strategije implementiraju. Druga važna interesna skupina u turizmu su organizacije koje su odgovorne za turistički menadžment i razvoj. One se često pojavljuju pod različitim imenima kao što su turistički uredi, turističke udruge, turističke i event organizacije ili slično. One se bave različitim aktivnostima koje se odnose na turističku promociju, informiranje turista, razvoj proizvoda i,

[1] https://www.britannica.com/topic/interest-group/Types-of-interests-and-interest-groups
[2] http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/82529.stm

iznad svega, destinacijski menadžment. Za sve te funkciju ove organizacije nemaju niti dovoljne ljudske i financijske resurse niti zakonsku snagu za koordinaciju destinacijskih interesnih skupina. Sljedeća važna interesna skupina u turizmu su stanovnici, oni podupiru razvoj turizma ili zbog materijalnih koristi ili bez obzira na te koristi. Konačno, postoje različite udruge građana, uglavnom nevladine organizacije koje mogu utjecati na turistički razvoj. Tipično, udruge građana ili nevladine organizacije pokušavaju utjecati na vlast ali nemaju snagu vlasti. Specifična vrsta tih grupa su one koje djeluju kao zaštitnici ili skrbnici protiv neučinkovitih ili nezakonitih praksi (watch – dogs). Korištenjem metoda kao što su posredovanje ili javni neposluh često kroz masovne medije utječu na javno mišljenje. Iako ih je relativno jednostavno indentificirati , njihovu ulogu u turističkom razvoju kao i njihove stavove i mišljenja teško je predvidjeti. Predviđanje njihove reakcije otežava i činjenica da im je članstvo fluidno i često malobrojno te da su im aktivnosti uglavnom koncentrirane oko sasvim određenog pitanja zaštite okoliša ili korištenja prostora za projekte koje oni vide kontroverznim. Tipično se organiziraju kada su protiv određenog projekta ili prijedloga (npr. razvoj golfa).[3]

2.4. Mogućnosti korištenja interesnih udruženja u vinskom turizmu

Turizam je jedan od najbrže rastućih gospodarskih djelatnost u svijetu, pa tako je potrebno u malim ili nerazvijenim sredinama umrežavanje i povezivanje svih sudionika koji skupa mogu činiti uspješan turistički proizvod. Vinari diljem Hrvatske, a i svijeta, priključuju se udruženjima koji djeluju na njihovom prostoru radi lakšeg zajedničkog izlaska na tržište. Zajedno promoviraju svoja vina na raznim festivalima i drugim manifestacijama te se zalažu i za očuvanje svojih autohtonih sorta vina. Svi skupa djeluju na vinskim cestama ne kao konkurencija, nego kao zajednički pružatelji turističke ponude. Ako je potrebno članovi udruženja mogu pomoći jedni drugima, kako financijski, tako i savjetima. Razmjenjuju iskustva, znanja i stavove. Svatko tko nije član udruženja ne može sam opstati na tržištu, stoga je jako bitno biti u udruženju. Udruženja organiziriaju različite festivale (u Međimurju Urbanovo), ali su i jedan od najbitnih članova na drugim festivalim (Porcijunkulovo), gdje imaju svoje programe u kojima nastupaju svi zajedno radi povećanje turističke ponude. Taj spoj s drugim kompentama regionalnog turističkog bitan je za brendiranje turističke destinacije. U tom smislu, zajednički ciljevi svih uključenih skupina predstavljaju rast

[3] Tomljenović R., Boranić Živoder S., Marušić Z., Podrška interesnih skupina razvoju turizma izvorni znanstveni članak Acta turistica, Vol. 25, No. 1, 2013

međunarodne konkurentnosti, privlačenje većeg broja posjetitelja, produljenje boravka i povečanje potrošnje po posjetitelju.

3. TERMINOLOGIJA I OPĆE POSTAVKE VINSKOG (ENOFILSKOG) TURIZMA

3.1 Definicija temeljnih pojmova u vinskom turizmu

Kao predmet istraživanja, enofilski turizam može se definirati kao posjećivanje vinograda, vinarija, vinskih svečanosti i vinskih izložbi, pri čemu su degustacije vina i/ili doživljaju vezani uz obilježja vinorodne regije glavni motivirajući čimbenici za posjetu.[4] Znanost koja se bavi proučavanjem i proizvodnjom vina od trenutka sadnje do arhiviranja vina zove se enologija, dok osoba koja je posvećena najviše procesu izrade vina zove se enofil. Vinske ceste (rute, staze) moraju se nalaziti unutar vinorodnog područja, kojeg mora poduprijeti neophodna turistička infrastruktura koja će omogućiti posjetiteljima da dožive u potpunosti enofilski turistički proizvod. Vinske ceste omogućuju stvaranje indentiteta u kojem su naglašena jedinstvena obilježja njihovih vina i kulturnog nasljeđa. Udruženja nastoje vinskom cestom istaknuti priču o svojstvima njihove vinove loze i vinima koje proizvode, o tlu i klimi koje im daje posebno obilježje, te o kulturnom nasljeđu u okviru kojeg njeguju proizvodnju vina i njegovu konzumaciju. Enofilski turizam je posjeta vinogradima, vinarijama, vinskim festivalima i vinskim izložbama, pri čemu degustacija vina i/ili doživljaj atrakcija vinogradarske regije predstavljaju primarne motive posjete.[5] Kako je svaku vrstu specifičnog oblika turizma moguće podjeliti na skupine, tako se i vinski turizam može podijeliti u tri skupine, a to su:

- Kulturno – autentičan - vrsta koja uključuje stil života koji je povezan s vinom i jelom, ali i različitim festivalima i manifestacijama te vinska sela i sl.
- Romantičan – oblik vinskog turizma koji se zasniva na činjenici da je jelo, privlačan prostor, ali i vino pokretač romantike
- Edukativan – usmjeren na edukaciju turista i njihovu želju za učenjem i stjecanje znanja o kulturi i vinu.[6]

Vinski turizam vezan je uz i uključenje osjetilna iskustva: okusa (vina i lokalne kuhinje), miris (grožđa, zemlje, vinarija tijekom proizvodnje vina, podruma, te ostalih prirodnih ljepota tipičnih za vinsko okruženje), dodira (boca u kojima je ili će biti vino, sama proizvodnja vina, branje grožđa i sl.), vida (pogled na vinograde, lokalne ljude, boju vina), sluha (punjenje vina u boce, lijevanje vina u čaše).

[4] Kesar O., Ferjanić D., Ključni aspekti uspjeha u upravljanju razvojem enofilskog turizmau uvjetima svjetske gospodarske krize – slučaj Hrvatske str.103
[5] Hall, C.M., Sharples, E., Cambourne, B. & Macionis, N. (eds.) 2000, Wine Tourism Around the World: Development, Management and Markets, Butterworth-Heinemann, Oxford. str. 348
[6] Geić S.2011., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split., str. 340

3.2. Klasifikacija vina i hrvatske autohtone sorte vina

Može se obaviti prema njegovu sastavu, zatim prema kvalitetnim osobinama, podrijetlu, vremenu i načinu berbe, sorti, tehnološkom postupku proizvodnje, namjeni i po drugim osnovama, pa stoga i ne iznenađuje činjenica da postoji velik broj međusobno različitih sustava. Najčešće se vina razvrstavaju onako kako je to propisano i našim Zakonom o vinima (NN 32/19) kako slijedi:

- vina u užem smislu riječi (mirna, pjenušava, biser i gazirana),
- specijalna vina (desertna, aromatizirana, likerska).

Prema boji vina se razvrstavaju na

- bijela,
- ružičasta (rosé, opolo),
- crna (crvena).

Razvrstavanje vina u kvalitetne kategorije na osnovu kakvoće prerađenog grožđa, urodu, stupnju zrelosti grožđa, načinu preradbe i njege, randmanu, sadržaju prirodnog alkohola, i organoleptičkim svojstvima na:

- stolna,
- stolna vina s oznakom kontroliranog podrijetla,
- kvalitetna vina s oznakom kontroliranog podrijetla,
- vrhunska vina s oznakom kontroliranog podrijetla,
- predikatna vina,
- arhivska vina,
- specijalna vina,
- pjenušava vina.

Samo kvalitetna i vrhunska vina čuvana u podrumskim uvjetima pet i više godina, a od toga tri godine u boci, imaju pravo nositi oznaku arhivsko vino.[7]

[7] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=razvrstavanje_vina

Hrvatske autohtone sorte:

Pošip bijeli

Autohtoni je kultivar otoka Korčule, gdje je najviše rasprostranjen. Ima ga još na Mljetu i Lastovu. Pošip je jedno od najstarijih i najcjenjenijih izvornih sorti bijelog grožđa. Kao prvo hrvatsko bijelo vino već je 1967. zaštićeno i proglašeno vrhunskim. Sorta je izražene bujnosti, grozd srednje velik i velik. Rodnost dobra, vino kvalitetno, s izraženim sortnim karakteristikama. Vino je zlatno, svijetložute boje, kristalne bistroće, jakog alkohola (12-13%), izražene sortne arome, odlikuje se punoćom. Umjereno povišena i stalna kiselost čini ga uvijek svježim te zahvalnim za čuvanje i arhiviranje. Znalci će ga prepoznati po karakterističnu mirisu osobito izraženu pri hladnoj fermentaciji.[8]

Bogdanuša bijela

Autohtoni je kultivar, gotovo jedino zastupljen na Hvaru. Bujne je vegetacije, visoke i redovite rodnosti. Kakvoća mu je osrednja, za južne kultivare s naglašenom kiselošću. Bujnost vrlo izražena, traži prvenstveno duboka, plodna i umjereno vlažna tla, dok u sušnim i siromašnim tlima slabo rodi. Rodnost velika i redovita. Ne podnosi položaje izložene vjetru jer se lako slome mladice. Dobre rezultate postiže na dubokim plodnim tlima, kršnih polja i zaravni. Tipična je sorta juga. Dozrijeva krajem III. i početka IV. razdoblja. Rodnost varira ovisno o oplodnji. Daje jedno od ponajboljih bijelih vina juga. Ono se odlikuje svijetložućkastom bojom, okusa poput šerija, s više od 12% alkohola i oko 5.5 g/l ukupnih kiselina, suho, ugodne kiseline, zaobljene i nježne sortne arome. Vina su lagana, uz brzu preradu harmonična, lepršavija, nježna, nenaglašene arome kultivara.[9]

Škrlet bijeli

Autohtoni je kultivar Pokuplja, a proširen je, osim na Vukomeričkim goricama, i na području Moslavine i Prigorja. Bujnog je rasta, neredovite rodnosti zbog slabije oplodnje pa se zbog toga upućuje na pinciranje. Glede kakvoće, taj je kultivar neopravdano zanemaren. Kakvoća je dobra, ponajprije na dobrim južnim položajima. Prikladna su lakša, pjeskovita tla na dobrim položajima južnih pristranaka sjevernog klimata. Zbog velike bujnosti dolazi do osipanja. Vino je nježno svijetle žućkasto-zelenkaste boje, puno, kiselkasto, zaobljeno s izraženom

[8] Ivandija T., 2008, Glasnik zaštite bilja, Autohtone vinske sorte str. 117-118
[9] Ibid, str. 118

finom, nenametljivom, specifičnom aromom sorte. Srednje otpornosti na plamenjaču i pepelnicu, a dobre na sivu plijesan.[10]

Plavec žuti

Autohtoni je kultivar sjeverozapadne Hrvatske, gdje je najviše i zastupljen u vinogradima. Bujnog je i snažnog rasta, visoke i redovite rodnosti, osrednje kakvoće. Na dobrim položajima i kakvoća je bolja. Zreo grozd je velik ili srednje velik, dug, na donjem kraju zakrenut, stožast, plećat. Peteljka grozda dosta je kratka, žuto-zelenkasta, krhka, sa sugrozdićem na koljencu. Zrele bobice su velike, zelenkasto-žute sa svijetloružičastim odbljeskom, bijelo oprašene, okrugle. Daje obično stolno kiselkasto vino, bez osobitog okusa i mirisa.[11]

Plavac mali

Autohtoni je kultivar srednje i južne Dalmacije gdje se naziva i pagadebit crni. Srednje je bujan do bujan, redovite, stabilne rodnosti. Kakvoća ovisi ponajprije o položaju. Ističu se položaji Dingača, Postupa i Žuljane na Pelješcu, južne padine Hvara, Brača i Korčule. Vina su puna, zaobljena, mekana, užitnog okusa i fine nježne arome, sadrže od 12 do 13,5 (% alkohola), više su ili manje trpkasta i gorkasta vina. Boja je tamnoljubičasta crvena s modrim refleksima, sortna aroma nenaglašena, diskretna i ugodna. Prikladan je kultivar za proizvodnju predikatnih vina i desertnih vina. Otpornost na gljivične bolesti je dobra.[12]

Babić crni

Pretpostavlja se da je autohtona hrvatska sorta, podrijetlom iz šibenskog područja, od kuda se proširila i u ostala vinogorja Dalmacije. Vina su svijetla, tanka i odlikuju se specifičnim, ne uvijek prihvatljivim mirisom sorte. Vino je modrocrvene boje, puno i pitko s izraženom orginalnošću, gusto poput ulja, ugodne voćne arome s 11,5 do 13,5% alkohola. Sorta je zbog visokih tanina pogodna za čuvanje i starenje.[13]

[10] Ivandija T. 2008, Glasnik zaštite bilja, Autohtone vinske sorte str. 119
[11] Ibid, str. 119
[12] Ibid, str. 120
[13] Ibid, str. 120 – 121

Cetinka

Autohtona hrvatska bijela sorta. Uglavnom se uzgaja na Korčuli. Okus vina je lagan i osvježavajući, a boja zelenkasto-žućkasta. Sadrži oko 12 (% alkohola). [14]

Crljenak

Stara autohtona hrvatska sorta. Važnost ove sorte je u tome što je dokazano da od nje potječu talijanski primitivo, američki zinfandel i plavac mali. Američki zinfandel je genetski identičan crljenku, a plavac mali je nastao od crljenka i dobričića. Od svih ovih sorti se pravi jako, crno i suho vino. Aroma sadrži arome šljive, kupine, maline i trešnje.[15]

Maraština

Smatra se autohtonom dalmatinskom sortom, iako je identična talijanskoj Malvasia Lunga. Osjetljiva je na pepelnicu, a služi za popravak kakvoće bijelih vina. Spada u red najkvalitetnijih vina Dalmacije. Vina maraštine su zelenkasto-žuta do zlatnožuta, srednje do natprosječno alkoholna, s manjeviše ugodnim, samo njoj svojstvenim bukeom.[16]

Žlahtina

Autohtona hrvatska bijela sorta grožđa. Ime je dobila od slavenskog pridjeva koji znači "plemenit". Plemenita se vinova loza udomaćila u plodnom vrbničkom kraju na otoku Krku na koji je stigla 80-ih godina 19. stoljeća. Uglavnom se uzgaja u Vrbničkom polju na otoku Krku. Žlahtinom dominiraju svježi voćni mirisi. Okus je lagan i osvježavajući uz voćnu aromu.[17]

Dišeća ranina bijela

Porijeklo joj zasigurno možemo locirati u posavskom međurječju i pripada skupini starih izvornih kultivara vinogradarskih područja sjeverozapadne Hrvatske. Vino je svjetlije zelenkasto-žute boje, zaobljeno, izražene, vrlo ugodne nenametljive arome.[18]

[14] Ivandija T. 2008, Glasnik zaštite bilja, Autohtone vinske sorte str. 121
[15] Ibid, str. 121
[16] Ibid, str. 122
[17] Ibid, str. 123
[18] Ibid, str. 123

Teran

Pretpostavlja se da je autohtona istarska vinska sorta. Glavne karakteristike terana su umjerena količina šećera i vrlo visoke kiseline. Teran ima karakterističnо rubinsko crvenu boju (boju zečje krvi) s ljubičastim tonovima prilikom rotiranja vina u čaši. Aroma je tipična, voćna. Prepoznatljiva je po bobičastom voću uz dominaciju maline i papra. Visoke kiseline i tanini daju mu „zaobljenost“ i karakterističan okus za koji se može reći da je jak, pun i robustan. Neki ga enolozi smatraju ljekovitim vinom zbog visokih polifenola. Izvanredno je kao mlado vino, ali može biti dobra osnova za proizvodnju pjenušavog vina jer razvija posebnu kvalitetu starenjem.[19]

Hrvatica

Autohtona hrvatska sorta, sačuvana u Istri, na području Kaštelira. Od ove sorte se prave dobra rose vina. Okus je cvjetan uz okus borovnice te zna ostaviti lagano gorkasti okus nakon ispijanja. Otpornost na bolesti je osrednja. Osjetljiva je na pepelnicu te na mrazeve i sunčanu pripeku, zbog koje dolazi do isušivanja grozdova.[20]

3.3. Hrvatske vinorodne regije i najpoznatije vinske ceste

3.3.1. Vinorodne regije Hrvatske

Hrvatska se vinogradarski dijeli na dvije regije, kontinentalnu i primorsku. Svaka se od njih odlikuje zemljopisnim, orografskim, geološkim i drugim posebnostima. Nalazi se velik broj vinogradskih područja koja se međusobno znatno razlikuju. Od Dubrovačkog teritorija na jugu, do krajnjeg sjeverozapada Hrvatske, te od Istre na zapadu do Iloka na istoku zemlje. Prava je rijetkost na tako malom prostoru susresti toliku raznovrsnost sorata kategorija i tipova vina, a upravo to Republiku Hrvatsku i u svjetskim mjerilima svrstava u iznimno zanimljivo vinogradarsko i vinarsko područje.[21]

[19] Ivandija T. 2008, Glasnik zaštite bilja, Autohtone vinske sorte str. 123-124
[20] Ibid, str. 122
[21] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Hrvatske_vinogradarske_regije,_podregije_i_vinogorja

Slika 3.1. Podjela regije u 12 podregija

izvor: Prof.dr.sc. Edi Maletić, Hrvatsko vinogradarstvo i vinarstvo – gospodarski značaj i potencijal, 2012.

Vinogradarska regija Kontinentalna Hrvatska

U regiji Kontinentalna Hrvatska, gdje se na podnožjima i obroncima brojnih brda i gora sjeverno od Kupe i Save od davnina uzgaja vinova loza vodeće su bijele sorte među kojima posebno mjesto pripada graševini. Jednako kao i u regiji Primorske Hrvatske, o bogatoj tradiciji vinogradarstva na ovom području svjedoče brojni nalazi poput onih iz Krapine, Vinagore, Lobora i Petrijanaca. Premda je loza na ovim prostorima uzgajana i prije, počeci vinogradarstva povezuju se uz rimskog cara Oktavijana Augusta (63.-14. pr. Krista) kada su krčene prve šume, a na brdima sađeni prvi vinogradi.

Podunavlje

Podregija Podunavlje obuhvaća tri vinogorja, Srijem (1.750 ha), Erdut (880 ha) i Baranja (1170 ha). Danas u fazi obnove zbog stradanja u Domovinskom ratu redovitom proizvodnjom u plantažnim vinogradima Belja, (Kneževi vinogradi), IPK Osijeka (u Erdutu), Vupika (na terenima znamenitog Vučedola i dr.), gdje su se i ranije uzgajali kvalitetni vinski kultivari

(graševina, traminac, pinot bijeli, rizling rajnski, chardonnay, sauvignon, muškat ottonel, od bijelih, te frankovka, cabernet franc, cabernet sauvignon, merlot crni, pinot crni i dr., od crnih). Uz birani asortiman i idealne klimatske i zemljišne uvjete, ovdje su se od davnina proizvodila iznimno dobra vina, među kojima već dugi niz godina posebno i počasno mjesto pripada iločkom tramincu.[22]

Slavonija

U vinogradarski najprostranijoj i proizvodnjom najvećoj podregiji Slavonija s deset vinogorja (Đakovo s oko 850 ha vinograda, Slavonski Brod 1150 ha, Nova Gradiška 300 ha, Požega-Pleternica 390 ha, Kutjevo 800 ha, Daruvar 560 ha, Pakrac 20 ha, Feričanci 775 ha, Orahovica-Slatina 860 ha i Virovitica 695 ha), proizvode se raznovrsna bijela, rosé i crna vina, koja su i izvan naše domovine stekla dobar glas. Najpoznatije vino cijele kontinentalne regije i ovog njenog područja je graševina. To je vino vjerojatno najviše pridonijelo dobrom glasu ove podregije. Raznovrsnost ponude bijelih, rosé i crnih vina ovog kraja ogleda se i u raznolikosti kultivara, među kojima se posebno ističu chardonnay, pinot bijeli, rizling rajnski, silvanac zeleni, müller thurgau od bijelih, te frankovka (naročito iz vinogorja Feričanci), pinot crni i zweigelt i dr. Tome pridonosi i velik broj proizvođača među kojima su velike tvrtke poput Kutjevo d. d., PPK Orehovica, Badel 1862 i dr.[23]

Moslavina

Južni obronci gore Moslavine veoma je pogodno za uzgajanje vinove loze, pa ne samo da je vinogradarstvo u ovoj podregiji vrlo staro, nego je ono i vrlo kvalitetno. To naročito vrijedi za vinogorje Voloder-Ivanić Grad (s oko 1400 ha), koje je proizvodnjom i raznolikošću svojih vina veće od drugog, Čazma (865 ha). Uz autohtone kultivare moslavac (furmint) i škrlet, najviše se uzgaja kraljevina, koju sustavno potiskuje graševina, a u novije vrijeme i drugi kvalitetni kultivari poput chardonnaya, rajnskog rizlinga, pinota bijelog, semillona bijelog, sauvignona bijelog. [24]

Prigorje – Bilogora

Podregija Prigorje-Bilogora obuhvaća šest vinogorja (Dugo Selo-Vrbovec s 940 ha, Kalnik 1500 ha, Koprivnica-Đurđevac 2150 ha, Bilogora 710 ha, Zelina 2100 ha i Zagreb 1500

[22] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Podunavlje
[23] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Slavonija
[24] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Moslavina

ha). Naime, bijeli kultivari su vodeći i među njima opet već isticana graševina, premda je hvaljeno i crno vino frankovka. I ovdje, kao i u susjednom vinogorju Hrvatsko Zagorje, tek se manja količina proizvedenog grožđa preradi i doradi za tržište (prigorska kraljevina ili križevačka graševina i vina sve brojnijih privatnih proizvođača), a mnogo veća potroši u kućanstvima ili služi za opskrbu tzv. vikend potrošača. U ovoj regiji se nalazi i Zagreb koji je naše najveće tržište vina (i ostalih alk. i bezalk. pića), sjedište hrvatske najveće vinarske tvrtke Badel 1862 d. d. i središte naših najviših znanstvenih i istraživačkih institucija i u oblasti vina i vinogradarstva.[25]

Pokuplje

Proizvodnjom grožđa i vina, te njihovom doradom za tržište najmanja je podregija kontinentalne Hrvatske Pokuplje s tri vinogorja (Karlovac 850 ha, Petrinja 220 ha i Vukomeričke gorice 950 ha) u kojima vinogradarstvo nema značaj kao u Slavoniji ni kao na Plešivici, jer su ovdje i uvjeti za tu djelatnost nepovoljniji. Petrinjska ranina i ovnek žuti autohtone su sorte ovog kraja[26]

Plešivica

Podregija Plešivica s pet vinogorja (Samobor 500 ha, Plešivica-Okić 880 ha, Sveta Jana 800 ha, Krašić 330 ha i Ozalj 770 ha) proteže se padinama i podnožjem južnih obronaka Plešivice, Okića, Samoborskog i Žumberačkog gorja koje ih štiti od sjevernih vjetrova. Iznimno povoljni mikroklimatski uvjeti s obiljem sunca uz stoljećima pažljivo birani sortiment i, dakako, marljive ruke vinogradarskih djelatnika stvaraju ovdje skladna, blago aromatična i nerijetko kisela, uvijek svježa i pitka vina koja su naročito tražena i cijenjena u tek dvadesetak kilometara udaljenom Zagrebu. Raduje činjenica da se uz stari kvalitetni sortiment (kraljevina, zelenac slatki bijeli, veltlinac crveni..) i ovdje sve više sadi graševina, ali i rajnski rizling, neuburger, traminac, pinot bijeli, chardonnay i druge sorte, od kojih su mnoge zaštićene i prisutne na tržištu. Od crnih kultivara vodeći je portugizac, od kojeg proizvedeno mlado vino sve više cijene u susjednom Zagrebu, poglavito u vrijeme trajanja vinskih slavlja prozvanih "Zagrebački dani portugisca".[27]

[25] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Prigorje-Bilogora
[26] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Pokuplje
[27] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Ple%C5%A1ivica

Zagorje - Međimurje

Podregija Zagorje-Međimurje brežuljkast je kraj sa šest vinogorja (Međimurje 1.100 ha, Varaždin 3.280 ha, Ludbreg 490 ha, Krapina 1.030 ha, Zlatar 1.850 ha i Zabok 1.340 ha) koja se međusobno samo na prvi pogled neznatno razlikuju. Najveći broj zagorskih vinograda smjestio se na rebrastim brežuljcima blagih, a ponegdje i strmih nagiba s kojih se pružaju nezaboravni vidici na zelene plodne doline i modre šumovite gore (Ivančice, Medvednice i dr.). Ovdje se pretežno uzgajaju stare kvalitetne bijele sorte (belina, lipovina, kraljevina, plavec žuti i druge), čije grožđe proizvođači prerađuju u svojim kletima i još uvijek mnogi na tradicionalan način. ponajviše za vlastite potrebe. Vina su svjetla, lagana, kiselkasta, a u lošijim godinama i kisela, pa otuda i navika da se skoro redovito piju pomiješana s kiselicom (kao gemišt). Za razliku od Zagorja, u međimurskom dijelu ove jedinstvene podregije, uz kraljevinu, sortu starijeg sortimenta, sve se više uzgaja graševina, moslavac i rizling rajnski, dok su ostale bijele (pinot bijeli, silvanac, traminac, chardonnay, muškat ottonel i dr.) i crne sorte (portugizac, frankovka) prisutne znatno manje. Među potrošačima opravdano se najviše cijene vina iz Vinice, Varaždin brega, Štrigove i Urbana.[28]

Vinogradarska regija Primorska Hrvatska

U regiji Primorske Hrvatske, čije granice omeđuju razvedene obale kopna i mnogobrojnih otoka uz Jadransko more s jedne, i planinski lanac Dinarida s druge strane, uzgajaju se pretežno sorte crnog grožđa i analogno tome ponajviše proizvode rujnocrvena vina. Blaga suptropska klima, naročito priobalnog dijela, tog nekad zvanog zelenog poluotoka, privlačila je brojne narode da bi se nakon prolaznih Grka, Rimljana i dr. u VII. st. trajno nastanili Hrvati. Mnogi nalazi materijalne kulture (poput amfora, tijesaka, nadgrobnih spomenika s motivima loze i grožđa itd.) kao i pisane povijesti i u narodu još rabljenih toponima (Kalavojna..) govore o prošlosti vinogradarstva i vinarstva ovog područja.

Istra

U Istarskoj regiji postoje tri vinogorja (Zapadna Istra 5.840 ha, Centralna Istra 210 ha i Istočna Istra 100 ha). Na cijelom istarskom poluotoku vodeća je bijela sorta malvazija istarska bijela. Ostale sorte bijelog vina (chardonnay, pinot bijeli, pinot sivi, muškat ottonel i dr.) proizvode se u znatno manjem opsegu, a proizvodnja muškata bijelog (momjanskog) bila je skoro potpuno iščezla, ali se, zaslugom mladih vinogradara i vinara uzgoj tog kultivara

[28] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Zagorje-Me%C4%91imurje

ponovno obnavlja. Nekad vodeći crni kultivari teran i rafošk, iz kojih se proizvode istoimena zaštićena vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom (motovunski teran i dr.), polako, ali sigurno prepuštaju mjesto vinima proizvedenim iz drugih kultivara među kojima poglavito merlotu crnom i cabernet sauvignonu, od kojih su neka svrstana i među vrhunska. U skupini rosé vina spomenimo bujsku hrvaticu i porečki rosé cabernet sauvignon.[29]

Hrvatsko primorje

Za razliku od Istre, gdje je proizvodnja veća i raznolikija, u vinogorjima podregije Hrvatsko primorje s pet vinogorja i ukupno oko 2480 ha vinogradarskih površina, (gdje je uz kvarnerske otoke i otok Rab svrstan i sjevernodalmatinski otok Pag), ona je svedena na manji opseg i tek nekoliko zaštićenih vina među kojima se ističe kvalitetno vino žlahtina, koju najviše proizvode i tržištu nude brojni proizvođači iz Vrbnika. Svoja vina štite i uglavnom lokalnom tržištu nude i proizvođači s otoka Paga (gegić), otočića Suska (trojišćina) i iz Vinodola (žlahtina, cabernet sauvignon i dr.). Rijeka, najveće središte u toj podregiji i najveća hrvatska luka, značajan je tranzitni i doradbeni centar za vina što potvrđuju i podaci da je u ovom gradu između dva svjetska rata (od 1920. do 1940.) djelovalo čak 10 vinarskih poduzeća čiji je rad naslijedila tvrtka Istravino, koja se pročula proizvodnjom vermuta, prošeka, gaziranog pjenušavog vina bakarske vodice i doradi stolnih i kvalitetnih vina iz drugih vinogorja.[30]

Sjeverna Dalmacija

Podregija Sjeverna Dalmacija s oko 3600 ha pod vinogradima ima 8 vinogorja smještenih pretežito na prostoru Bukovice i Ravnih kotara, a tek manjim dijelom i na obalno-otočkom području. To su Zadar-Biograd s oko 240 ha, Benkovac-Stankovci 980 ha, Promina 300 ha, Pirovac-Skradin 800 ha, Knin 180 ha, Drniš 350 ha, Šibenik 400 ha i Primošten 320 ha. Bez obzira na ujednačenost ekoloških uvjeta najvećeg dijela ove podregije i veliku proizvodnju stolnih bijelih (iz grožđa trbljan i dr. kultivara) i crnih vina (plavina i druge autohtone sorte) ona se je na tržištu pročula po vinima autohtonih sorata s posebnih položaja kao što su primoštenski babić crni i oklajski debit (odnosno oklajska žutina). Novi vinogradi na položaju Kurlat, kraj Benkovca, promijenit će vinogradarsku sliku ovog područja. Naime, uvođenje (introdukcija) novih crnih (grenaš (grenache) crni, carignan, syrah), odnosno bijelih sorata (ugni blanc i dr.) već je dalo određene učinke koji će u skoroj budućnosti još više poboljšati

[29] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Istra
[30] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Hrvatsko_primorje

raznovrsnost ponude vina toga kraja. Najveći centri preradbe i doradbe vina u ovoj podregiji nalaze se u Zadru, Benkovcu i Šibeniku.[31]

Dalmatinska zagora

Podregija Dalmatinska zagora, s oko 2000 ha pod vinogradima, podijeljena je u 3 vinogorja među kojima je Sinj-Vrlika s oko 120 ha najmanje. U vinogorju Imotski zasađeno je oko 700, a u vinogorju Vrgorac oko 1200 ha vinograda. Uz tradicionalni sortiment ove podregije (ninčušu, pagadebit (odnosno debit), plavinu, trnjak i dr.) koji se pretežito prerađuju i troše u domaćinstvima (poput na području Sinja poznate svijetle hrvaštine) najzastupljenija je kujundžuša iz koje se, naročito u vinariji Imotski, proizvodi istoimeno lagano i pitko vino.[32]

Srednja i južna Dalmacija

Podregija Srednja i južna Dalmacija obuhvaća najveći broj vinogorja Dalmacije (12) od kojih je sedam na otocima Mljet, Korčula, Lastovo, Vis, Hvar, Brač i Šolta), a pet na njenom kopnenom dijelu Kaštela-Trogir, Split-Omiš-Makarska, Neretva, Konavle i Pelješac). I ovdje, slično kao i u Istri, nalazimo obilje podataka koji govore o bogatoj vinskoj i vinogradarskoj prošlosti. Uz nalaze vinskih posuda (amfora i čaša za vino) i drugih predmeta materijalne kulture takve vrste, pa i najstarije pisane pohvale (viškom) vinu (Agatarhid) spomenimo pronađeni i sačuvani srebrni i bakreni novac grada Pharosa (Stari Grad, na otoku Hvaru) iz III. st. pr. Krista s likom koze, simbolom vinogradarstva (s obzirom na to da je upravo kozja koža bila nezamjenjiva u izradi mješina), odnosno pronađeni novac grada Isse (Visa) s likom amfora i grozda iz 385. godine prije Krista. Vodeća i gospodarski najznačajnija sorta vinove loze ovog područja je plavac mali crni. Njen se uzgoj preporučuje u svim vinogorjima podregije. Ta je sorta osnova proizvodnji vrhunskih hrvatskih crnih vina poput dingača, postupa, zlatan plavca, pharosa i plavca bol. Udio bijelih kultivara u sortimentu podregije zaostaje u odnosu na crne ali je zato njihov broj i raznovrsnost vrlo zanimljiv s ampelografskog i enološkog stajališta. Tu spadaju vugava, pošip, grk, malvasija dubrovačka, cetinjka i neke druge autohtone sorte. Razvoj tržišta i naročito turističke privrede, potaknuo je izgradnju suvremenih proizvodnih i doradbenih pogona za grožđe i vino, a u tome, uz veliku vinarsku organizaciju Dalmacijavino iz Splita, prednjače mnoga druga

[31] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Dalmacija
[32] Ibid

poduzeća i zadruge, a u novije vrijeme i sve brojniji i na tržištu prisutniji privatni (obiteljski) proizvođači.[33]

3.3.2. Najpoznatije vinske ceste Hrvatske

U Hrvatskoj postoji mnogo vinskih cesta, ali u ovom radu obradit će se njih šest najpoznatijih.

Iločka vinska cesta

Zanimljiva i drugačija od ostalih vinskih cesta. Iločka vinska cesta karakteristična je po tome što se gotove sve vinarije nalaze u samom naselju. Stari tzv. kelbovani podrumi u brdu ili ispod kuće za razliku od novih modernih vinarija. Najčešća vina su graševina, rizling, pinot, silvanac te frankovka.[34]

Istarska vinska cesta

Istra se danas prometnula jednu od najvažnijih vinarskih destinacija kod nas, a i šire. Položaj, tlo, klima i reljef te dobri ljudi glavni su čimbenici u proizvodnji dobre istarske kapljice. U istri možete birati između vinske ceste Bujštine, Poreštine, Buzeštine i Pazinštine, Rovinjštine i Vodnjanštine te vinske ceste Labinštine. Brežuljkasti tereni s blagim nagibom pogoduju uzgoju vinove loze, a najvažnija je malvazija istarska bijela koja je neodvojivi identitet podneblja. No uz malvaziju ističe se i teran, živahnih voćnih mirisa privlači sve više hedonista i zaljubljenika u vina.[35]

Vinske ceste Požeško – slavonske županije

U Požeško – slavonskoj županiji postoje tri vinske ceste – vinska cesta vinogorja Požega – Pleternica, Kutjevačka vinska cesta i vinska cesta Pakraca. Sve tri vinske ceste povezane su programom županijske turističke zajednice Slavonski puti u jedinstven turistički doživljaj. Na Kutjevačkoj vinskoj cesti nalazi se jedan od najstarijih podruma u ovom djelu Europe, u kojem se nalazi najveća vinska arhiva u Hrvatskoj.[36]

Vinske ceste Pelješca

[33] http://vinopedia.hr/wiki/index.php?title=Dalmacija
[34] http://www.turizamilok.hr/hr/tematske-rute/ilocka-vinska-cesta/
[35] https://www.istrapedia.hr/hrv/1279/vinske-ceste-istre/istra-a-z/
[36] https://www.wish.hr/vinske-ceste-pozesko-slavonske-zupanije/

Drugi po veličini hrvatski poluotok posjeduje neke od najboljih položaja za uzgoj vinove loze u Hrvatskoj. Škrta zemlja i mukotrpan rad vrijednih radnika proizveli su čuvena vina koja su Pelješac učinila poznatim u svijetu. Blagotvorno dalmatinsko sunce omogućava vinovoj lozi da rodi bogate grozdove iz kojih se rade najznamenitija hrvatska crna vina - Plavac, Pelješac i Postup. Prije nešto više od 200 godina nastala je Napoleonova cesta koja danas služi kao osnova za vinsku cestu Pelješca i koja prolazi nekim od najljepših dijelova poluotoka.[37]

Moslavačka vinska cesta

U središnjem dijelu Hrvatske, tradicionalnom vinogradarskom kraju, razvila se Moslavačka vinska cesta. Proteže se od Popovače, preko Volodera i okolnih naselja sve do Kutine. Vinograde su na ovom području sadili stari Tračani, Iliri, Kelti i Rimljani, a danas je tradiciju preuzelo više malih te nekoliko većih vinara, od kojih su poznatiji Trdenić i Miklaužić. Moslavina je domovina triju izvornih sorti grožđa od kojih se dobiva vino moslavec, dišeća ranina i škrlet.[38]

3.3.3. Temeljna obilježja i elementi ponude vinskih cesta

Vinska cesta poseban je oblik prodaje poljoprivrednih proizvoda nekog vinorodnog područja na kojem seoska gospodarstva i ostali sudionici, udruženi pod zajedničkim nazivom vinske ceste, nude svoje proizvode, posebice vino i ostale seljačke specijalitete. Uz ugostiteljsku i ostalu turističku ponudu, vinsku cestu upotpunjuju ljepote prirode i karakteristike kraja kroz koji prolazi, prirodne i kulturne znamenitosti, ali i tradicija utkana u to područje. Vinorodno područje obuhvaća i bliže turističke atrakcije, odnosno bliža naselja koja nisu na trasi vinske ceste, ako ona povećavaju eno – turističku ponudu. Izgradnja nove vinske ceste obuhvaća niz aktivnosti, od definiranja ugostiteljske ponude na vinskoj cesti, definiranja trase vinske ceste, uređivanja prostora za primanje gostiju, gospodarskih dvorišta, izrade znakovlja, do označavanja vinske ceste, promocija, proširenja turističke ponude, rekonstrukcije, odnosno popravka trase vinskih cesti itd. Temeljni kriterij pri definiranju trasa vinskih cesta treba biti ponuda vina i ostalih seoskih specijaliteta na vinarskim gospodarstvima.[39]

[37] https://www.vinarija.com/1980-vinskim-cestama-hrvatske
[38] Ibid
[39] http://josic.hr/vinske-teme/vinske-ceste/

4. OPĆA I TURISTIČKA OBILJEŽJA REGIJE MEĐIMURJE

4.1. Klima, reljef, i prometna dostupnost regije

Najsjevernija Hrvatska regija, ujedno i najmanja Hrvatska županija (730 km^2) većim je dijelom ravnica između rijeke Mure i Drave, a manjim dijelom briježni kraj (Gornje Međimurje). To je kraj na dodiru Panonske nizine – nekadašnjeg dna Panonskog mora- i istočnih alpskih obronaka. Rijeka Mura koja izvire u Austriji u Nacionalnom Parku Visoke Ture, prirodna je granica Hrvatske prema Sloveniji i Mađarskoj. Najveći je pritok rijeke Drave i to lijevi. Prije ušća u Dravu, u nju se ulijeva Međimurska rijeka Trnava, koja ujedno teče i kroz najveći Međimurski grad Čakovec. Značaj Trnave u prošlosti ogledao se, između ostalog u korištenju njene vode za punjenje opkopa Starog grada Zrinskih u Čakovcu, koji su neprijateljskoj vojsci branili pristup toj utvrdi i njenom izravnom kopnenom napadu na zidine. Mura se u Dravu ulijeva između Donje Dubrave u Međimurju i Legrada u Podravini, na lokaciji Veliki Pažut koja je zaštićena kao posebni zoološki rezervat. Rijeka Drava koja izvire u Italiji granica je Međimurja s drugom administrativnom oblasti, Varaždinske županije na jugu. Klima je kontinentalna s vrućim ljetima često popraćena olujama, te u pravilu veoma oštrim i hladnim zimama. U ovakvim klimatskim zonama, prosječna ljetna temperatura je između 21°C i 38°C, dok je prosječna zimska temperatura -15°C do 7°C. Zimi često pušu vjetrovi – sjevernjak zgorec i sjeveroistočnjak, a na proljeće južnjak zdolec i zapadni vjetrovi. Srednja godišnja temperatura zraka iznosi oko 10°C. Najtopliji mjesec je srpanj sa srednjom mjesečnom temperaturom od 19°C, a najhladniji siječanj sa srednjom mjesečnom temperaturom od –1°C i jedini je mjesec u godini čija je srednja temperatura niža od 0°C. Područje Međimurja sa oko 2000 sati sijanja sunca godišnje spada u srednje osunčana područja Hrvatske. Najdulje mjesečno trajanje sijanja sunca je u srpnju (oko 9 sati dnevno), a najkraće u prosincu (oko 2 sata dnevno). Godišnja količina padalina u ovim zonama je obično između 61 cm i 122 cm. Najviše padalina ima tijekom jeseni, u obliku kiše. Najsunčaniji periodi su ljeti, a najoblačniji i najtmurniji zimi, iako zime nekad znaju obilovati sunčanim danima. Mraz se javlja od rujna do svibnja, pri čemu je najopasniji onaj koji se pojavi u vegetacijskom razdoblju. Tuča se javlja prosječno jednom godišnje, a s najvećom se vjerojatnošću može očekivati da se to dogodi od svibnja do srpnja.

Tla su lesirana (isprana), močvarna, smeđa i uz rijeke aluvijalna. Gornje Međimurje na zapadu dodiruje obronke Alpa. U naselju Vučetinec najviši je vrh Međimurja – Mohokos, visok 344 metra. Gornje Međimurje ubraja se među najčišća i najzelenija regionalna područja. Obiluje brojnim vodotocima, pitkim i ljekovitim izvorima među kojima svakako valja

spomenuti poznate toplice u Vučkovcu kraj Svetog Martina na Muri. Lokalni geotermalni izvori otkriveni 1911. godine, bogati hidrogen-karbonatom i natrijevim kloridom, temperature 34°C, pomažu u liječenju kosti, zglobova, mišića i mekih tkiva. Zbog nalazišta katrana, nafte i zemnog plina koji su se iskorištavali krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća, 1901. godine izgrađen je prvi hrvatski naftovod od Selnice do Murskog Središća. U prvoj polovici 20. stoljeća iz ugljenokopa u okolici Murskog Središća po uskotračnoj pruzi parnom se vučom prevozio mrki ugljen do odredišta. Na temelju pokusnih bušenja 1984. godine, utvrđeno je da međimurske rezerve ugljena iznose oko 200 milijuna tona, ali eksploataciju onemogućuje velika opasnost od površinskih i podzemnih voda.[40]

Donje Međimurje – Dravsko-mursku nizinu – na istoku i jugu obilježava nizinski reljef blago nagnut prema istoku, u smjeru otjecanja vodenih tokova rijeka Mure kao sjeverne i istočne te Drave kao njegove južne granice. Međimurje je vrlo dobro povezano sa svim dijelovima Hrvatske i Europe kvalitetnim prometnicama i raznovrsnim prometnim sredstvima.

Osnovni cestovni pravci su:

-autocesta A4 koja povezuje: Zagreb – Čakovec - granični prijelaz Goričan te se kod Letenya (Mađarska) nastavlja na autocestu M70 (E71, E65) prema Budimpešti.

- državna cesta 209 koji povezuje: Čakovec- granični prijelaz Mursko Središće (HR/SLO) koji pravac se nastavlja prema Lendavi/Murskoj Soboti te graničnom prijelazu Bad Radkesburg (Austrija)

-državna cesta D20 koji povezuje: Varaždin - Čakovec - Prelog - Donja Dubrava - koji pravac se nastavlja na državnu cestu D2 prema Koprivnici odnosno Osijeku.

-državna cesta 208 koja povezuje: Čakovec-granični prijelaz Trnovec (HR/SLO) - a pravac se nastavlja prema Mariboru te granični prijelaz Šentilj (SLO/A)prema Grazu ili autocestom A1 (E57) prema Ljubljani.

Lokalna cestovna povezanost u Međimurju je vrlo dobra. Do svih naselja vode asfaltirani i prometnom signalizacijom dobro označena putovi.

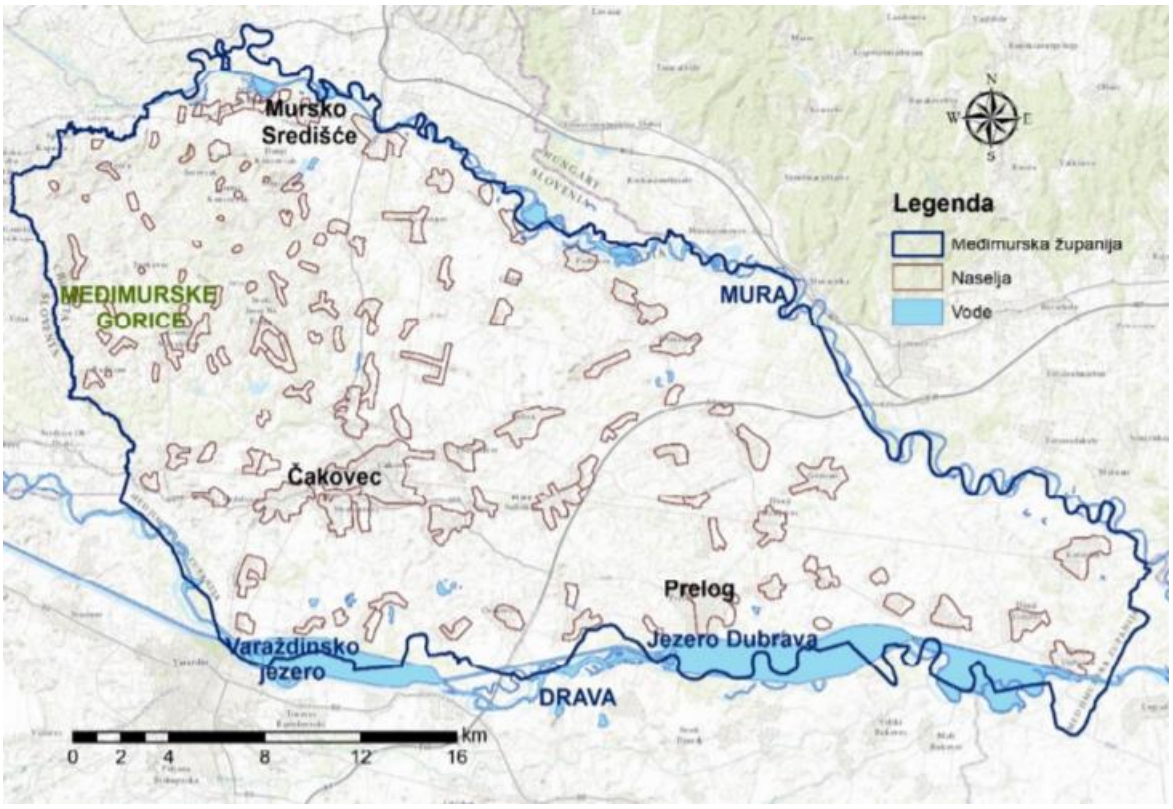
Područjem Županije prolaze pruga od značaja za međunarodni promet M501 (MG 3) (Središće) Državna granica – Čakovec – Kotoriba - Državna granica (Murakeresztur), pruga od značaja za regionalni promet R201 (I 101) Zaprešić – Zabok – Varaždin – Čakovec, pruga od značaja za lokalni promet L101 (II 200) Čakovec - Mursko Središće - Državna granica (Lendava)

[40] https://medimurje.info/wp/osnovni-podaci/

Postojeće zračno pristanište za prihvat zrakoplova opće namjene i povremeni prijevoz (taksi) u Pribislavcu u sustavu je zračnog prometa Hrvatske te se planira unaprijediti u tercijarnu (2C) kategoriju. Područje Međimurske županije gravitira prvenstveno Zračnoj luci Franjo Tuđman u Zagrebu koja je od Čakovca udaljena 103 km.

Prema europskim mjerilima plovni put rijeke Drave i Mure u Međimurskoj županiji nije kategoriziran ni u jednu od kategorija plovnosti, stoga je na rijekama u ovom području moguće prometovanje samo čamcima.

slika 4.1. Karta Međimurja

izvor https://www.visitmedimurje.com/media/Masterplan_razvoja_turizma_Medjimurske_zupanije_2020.pdf

4.2. Stanovništvo i radna snaga

Sa svojih 113.804 stanovnika, Međimurje je najgušće naseljeni dio u Republici Hrvatskoj (155,90 stan./km^2). Prema Državnom zavodu za statistiku na području Međimurske županije žive većinom Hrvati (93,8%), slijede Romi (4%) te Slovenci, Srbi, Albanci i Rusi (2%). Županija je podijeljena na 3 grada i 22 općine. Glavni grad i najveće naselje Čakovec (27.104 st.), koji je središte za promet, obrazovanje, privredu, sudstvu i administrativne aktivnosti, Prelog (7.815 st.) i najsjeverniji grad u Hrvatskoj: Mursko Središće (6.307 st.), a od poznatijih općina treba izdvojiti Nedelišće (11.975 st.), Štrigovu (2.766 st.) i Sveti Martin na Muri

(2.605 st.). Svako veće središte ima osnovnu školu, dok srednje škole postoje u Čakovcu (Gimnazija, Ekonomska i trgovačka škola, Sredja škola Čakovec, Tehnička škola Čakovec, Gospodarska škola te Graditeljska škola) i u Prelogu (smjerovi kuhar, pekar, konobar, mesar, ekonomist, turističko hoteljerski komercijalist, slastičar, opća gimnazija te od školske godine 2019/2020. smjer pivar. Tako će Srednja škola Prelog postati prva škola u Hrvatskoj koja će učenike obrazovati za zanimanje pivara. Od viših škola u Međimurju postoje: Visoka učiteljska škola u Čakovcu (bivša Pedagoška akademija) za potrebe izobrazbe nastavničkog kadra, te Međimursko veleučilište koje je osnovano krajem 2007. godine zbog rastuće potrebe za kadrom na područjima računalstva, menadžmenta i održivog razvoja. Međimurje je godinama bila pod utjecajem Mađarske ali i Austrije, te je njihova kultura ostavila ogroman utjecaj u jeziku, glazbi, običajima ali i radnim navikama.[41]

4.3. Regionalno gospodarstvo s naglaskom na poljoprivrednu proizvodnju

Gospodarstvo Međimurske županije oslanja se pretežno na prerađivačkoj industriji, s razvijenim djelatnostima poljoprivrede, trgovine i graditeljstva. Najveći udio u ukupnom broju od 3.873 aktivnih poslovnih subjekata zauzima djelatnost trgovine s 18,01%. Zatim slijedi prerađivačka industrija s udjelom od 15,51%. Građevinarstvo zauzima treće mjesto s udjelom od 11,75%. Pored trgovine, industrije i građevinarstva, u gospodarstvu Međimurja važno mjesto pripada malim i srednjim poduzećima koja su zastupljena u cijeloj Županiji. Zasnovana na obiteljskoj tradiciji malog obrta, karakteriziraju ih pokretljivost, prilagodljivost, financijska efikasnost, ekonomičnost i profitabilnost. Najveći razlog zašto se Međimurje smatra jednom od najrazvijenijih i najbogatijih krajeva u Hrvatskoj je to što je velik dio radno sposobnog stanovništva ranih sedamdesetih bio zaposlen u zemljama kao što su Austrija, Njemačka, Švicarska. Ta je radna snaga bila i ostala nositelj napretka u vidu novih iskustava, znanja i novaca koji je doprinio razvoju kraja. Poljoprivreda je za Međimurje jedna od najvažnijih grana privređivanja zbog gospodarskog i tradicijskog značaja. Najveći dio čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva (96,89%). Klimatski uvjeti, povoljan položaj i odnos brežuljkastog i ravničarskog dijela te dostupnost i obilatost vode, prirodni su preduvjeti koji omogućavaju razvoj raznovrsne poljoprivredne proizvodnje i postizanje visokih prinosa. Prirodni uvjeti osobito pogoduju proizvodnji kukuruza i krumpira, industrijskog bilja, žitarica i povrća, visokokvalitetnih sorti grožđa i voća. Važnost uzgajanja krumpira najviše se vidi u općini Belica gdje je općina podigla spomenik krumpiru i gdje se od 2001. godine održava

[41] https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_03/h01_01_03.html

Festival krumpira. Međimurje proizvodi 70% hrvatskih potreba za krumpirom i od toga 40% u Belici.

4.4. Temeljna turistička atrakcijska osnova Međimurja

Turistički resurs definira se kao sva sredstva koja se mogu privesti nekoj korisnoj svrsi u turizmu, pri čemu ti resursi moja imati visok stupanj privlačnosti kako bi svojim karakteristikama privukli određeni segment turističke potražnje.[42] Temeljna turistička atrakcijska osnova Međimurja osnovana je na prirodnim preduvjetima koji omogućavaju raznovrsnost turističke ponude te bogatom poviješću. Od prirodnih preduvjetima treba istaknuti rijeke Muru i Dravu, geotermalne izvore te s jedne strane nizine a s druge strane Međimurja brežuljke. Od društvenih turističkih resursa najvažniji je Stari grad Čakovec, nekadašnja rezidencija obitelji Zrinski. U Starom gradu nalazi se i Muzej Međimurja, od 2018. godine ponuda je obogaćena novim vrhunskim restoranom sa velikom ponudom vina. Od društvenih turističkih resursa treba još spomenuti spomen dom rudarstva u Murskom Središću, mlin na Muri u Žabniku, dvorac Feštetić u Pribislavcu te spomen park naftaštva u Peklenici. Uz turističku zajednicu Međimurja, u županiji djeluju još šest turističkih zajednica (Mursko Središće, Prelog, Nedelišće, Sveti Martin na Muri, Štrigova te Čakovec). U sklopu turističkih zajednica djeluju i 2 udruženja: Bajkoviti okusi čiji je cilj promovirati i zaštititi stara tradicionalna jela te njihovo prezentiranje kroz turističku ponudu najsjevernije hrvatske županije, te Hortus Croatiae – Udruga vinara Međimurja osnovana s ciljem promoviranja autohtonog međimurskog vina „Pošipel“ te podizanje kvalitete u organiziranju manifestacije Urbanovo. Uz to značajan doprinos turizmu daje i smještaj Međimurja. Na samom sjeveru Hrvatske na samo 100 km od glavnog grada Zagreba te granica s dvije države (Slovenija i Mađarska) daju odličnu bazu za razvitak turizma.

4.4.1. Prirodni turistički atraktivni resursi

Prirodni turistički atraktivni resursi čine ukupnost svih prirodno – zemljopisnih uvjeta koji mogu utjecati na proizvodnju, ali i cjelinu ekonomskog života jedne zemlje. Tu, dakle, podrazumijevamo ona dobra koja nalazimo u svom okruženju, a to su zemlja (tlo), rudno blago, vode (tekućice i stajačice za podzemne vode), flora i fauna i sl. Kažimo još da prirodne resurse možemo podijeliti i na obnovljive (oni koji se regeneriraju, npr. voda) i neobnovljive

[42] Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O. i suradnici (2011.), Turizam ekonomske osnove i organizacijski sustav str. 126

resurse (oni koji se troše i nepovratno gube, npr. rudna bogatstva). Dijele se na klimatske, geomorfološke, hidrografske, biogeografske i pejzažne društvene turistički atraktivne resurse.

Regionalni Park Mura – Drava Vlada Republike Hrvatske je dana 10. veljače 2011. godine donijela Uredbu o proglašenju Regionalnog parka Mura – Drava. Sukladno Zakonu o zaštiti prirode, regionalni park je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora velike bioraznolikosti i/ili georaznolikosti, s vrijednim ekološkim obilježjima i krajobraznim vrijednostima karakterističnim za područje na kojem se nalazi. U Regionalnom parku dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i zahvati kojima se ne ugrožavaju njegova bitna obilježja i uloga. Regionalni park Mura-Drava prvi je regionalni park u Republici Hrvatskoj. Prostire se na 87680,52 ha, a od toga se na području Međimurske županije nalazi 16962,54 (19,4% površine Parka). Park u Međimurskoj županiji obuhvaća površinu 3 grada (Prelog, Mursko Središće, Čakovec) i 13 općina (Štrigova, Sveti Marin na Muri, Podturen, Dekanovec, Domašinec, Goričan, Kotoriba, Donja Dubrava, Donji Vidovec, Sveta Marija, Donji Kraljevec, Orehovica, Nedelišće).

Ono što karakterizira ovo područje je visoka razina biološke raznolikosti. Posebno su značajna vlažna staništa koja spadaju među najugroženija u Europi, a zaštićena su i u Republici Hrvatskoj: poplavne šume, vlažni travnjaci, mrtvi rukavci, napuštena korita i meandri, sprudovi i strme odronjene obale u kojima se gnijezde strogo zaštićene vrste. Na području obitava velik broj ugroženih i zaštićenih vrsta ptica kao npr. mali vranac, brezov zviždak, štekavac, mala čigra, čaplja danguba, bijela čaplja, crna roda itd. U rijeci Muri i Dravi pronađene su 73 vrste riba. Od ugroženih i zaštićenih ribljih vrsta ističe se sabljarka, bolen, piškur, crnka itd. Važno je napomenuti da je Park područje rasprostranjenja strogo zaštićene vidre (*Lutra lutra*) te da je ovo jedno od područja na kojem se započelo sa reintrodukcijom dabra koji je u drugoj polovici 19. stoljeća bio u potpunosti istrijebljen. Najnovijim istraživanjima šišmiša na području Parka u Međimurskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji je zabilježeno 16 vrsta šišmiša. Vrlo je značajna i izuzetno bogata fauna vretenaca. Samo na području gornjeg toka rijeke Drave kvalitativni sastav faune vretenaca čini 59,72% od ukupnog broja vrsta vretenaca na području Hrvatske. Na području Mure i Drave zabilježeno je oko 300 različitih svojti vaskularne flore, od kojih su 42 svojte strogo zaštićene. Značaj ovom području daje i kebrač koji je kritično ugrožena vrsta u Hrvatskoj. Crnkasta sasa se javlja samo na nekoliko lokaliteta u Hrvatskoj, a iskapanjem pijeska i odlaganjem otpada ugrožava se stanište te kritično ugrožene biljke. Među močvarnim biljkama koje su ugrožene ili rijetke na europskoj razini ističu se: sibirska perunika, strelica,

rezac, vodoljub, sitna leća, vodeni orašac i druge. Prostor Parka obilježava značajna georaznolikost (riječni šljunci, pijesci, eolski sedimenti – les), geomorfološke, hidromorfološke procese (npr. oblikovanja sprudova, meandara), nalaze minerala (zlato) i paleontološke nalaze (fosilni sisavci iz srednjeg i gornjeg pleistocena), pojave ugljena, nafte i drugo. Zaštita georaznolikosti Parka predstavlja osnovu za očuvanje biološke raznolikosti. Ove vrijednosti imaju značajan potencijal za razvoj geoturizma kao specifičan element ponude Parka.[43]

Mađerkin breg – vidikovac

Na samom zapadu smjestilo se jedno od najljepših mjesta u Međimurju, kako ga Međimurci zovu „rižina polja“. Naravno, ne radi se o rižinim poljima nego o vinogradima. Osim atraktivno uređenih vinograda, pruža se nezaboravan pogled. Vidikovac koji se planira ovdje napraviti strateški je projekt u turizmu Međimurske županije. Vidikovac će se raditi po uzoru na susjedni u slovenskoj Lendavi, s kojeg se pruža pogled na četiri države – Hrvatsku, Sloveniju, Mađarsku te Austriju. Vidikovac na Mađerkinom bregu će biti još atraktivniji jer će s njega za lijepa vremena pružati pogled čak i na Slovačku. Kao i slovenski vidikovac i ovaj međimurski će imati ugostiteljske sadržaje, suvenirnicu i ponudu vina. Za dodatan program na Mađerkinom bregu treba napomenuti da se već odvijaju neki od njih kao što su 1. Maj, Urbanovo, Štrigovske noći, Vincekov pohod, doček Nove godine i sl.[44]

[43] https://www.zastita-prirode-kckzz.hr/zasticena-podrucja/regionalni-park-mura-drava
[44] https://www.vecernji.hr/lifestyle/s-maderkinog-brega-pogled-na-pet-drzava-1049382

Slika 4.2. Mađerkin breg

izvor https://www.putoholicari.rtl.hr/maderkin-breg-medimurje-40028/

Bedekovićeve grabe

Na području Općine Sveti Juraj na Bregu 13 hektara površine zauzima Spomenik prirode Bedekovićeve grabe. Tu je stanište životinjskih i biljnih vrsta od kojih su dvije vrste danjih leptira ugrožene - veliki livadni plavac (Maculinea teleius Brgstr.) i zagasiti livadni plavac (Maculinea nausithous Brgstr.). Ove su dvije vrste i na popisu ugroženih životinja svijeta, na Europskoj crvenoj listi ugroženih danjih leptira te na Crvenom popisu danjih leptira Hrvatske. Rizik njihova izumiranja u prirodi je izuzetno visok. Međimurska priroda aktivno upravlja Spomenikom prirode Bedekovićeve grabe poticanjem tradicijske košnje u točno određenim vremenskim periodima. U očuvanju ovog prirodnog bisera neophodna je pomoč lokalnih ljudi i zajednice. U dolini Bedekovićeve grabe održava se jedan od najpopularnijih festivala elektronske glazbe u Hrvatskoj.[45]

Perivoj Zrinskih

Perivoj Zrinskih gradski je park grada Čakovca. Kategorizira se u skupinu spomenika parkovne arhitekture, a to znaci da su dopušteni zahvati i djelatnosti kojima se ne narušavaju vrijednosti zbog kojih je zaštićen. Perivoj Zrinskih ima veliku estetsku, stilsku, umjetničku, znanstvenu i kulturno-povijesnu vrijednost koja je upotpunjena spomenicama, skulpturama te memorijalnim objektima. Tu su, među ostalima, brončani kip hrvatskog bana Nikole Zrinskog Sigetskog, barokni kameni kip Svetog Jeronima, te spomenici poginulim Međimurcima u

[45] https://www.lovelymedjimurje.com/bedekoviceve-grabe/

Prvom svjetskom ratu te Domovinskom ratu. Spomenik banu i pjesniku Nikoli Zrinskom Čakovečkom nalazi se na samom ulazu u park. Godine 2019. započela je obnova samog parka te se ruše stara i bolesna drveća a sade mlada. Veliki značaj perivoj je dobio prošlih godina od kada se svi koncerti najveće Međimurske manifestacije (Porcijunklovo) održavaju u starom presušenom jezeru.[46]

Marina Prelog

Nalazi se na najvećem umjetnom jezeru u Hrvatskoj, HE Donja Dubrava. Idealno je mjesto za odmor i za rekreaciju. Velik broj trkača, biciklista ili nautičara uživa u predivnom ambijentu, pecajući, ploveći ili trčati i pješačiti.

Life class terme Sveti Martin

Toplice Sveti Martin zaslužile su u posljednje dvije godine zlatnu plaketu za napredak u kvaliteti turističke ponude od Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske televizije te Zeleni cvijet sa zlatnim znakom za najuređenije toplice u izboru Hrvatske turističke zajednice. Moderni unutarnji bazeni s termalnom i običnom vodom, mnoštvo vodenih efekata u najvećem hrvatskom kompleksu otvorenih bazena, wellness centar, kongresne dvorane, shopping centar, smještaj u apartmanima s četiri zvjezdice, nekoliko restorana, pub, igrališta za desetak sportova, organizirani izleti, bogat animacijski i zabavni program i još puno drugih sadržaja čine epitet najvećih hrvatskih toplica potpuno opravdanim. Novi golf teren s 9 rupa i grijanim greenovima od umjetne trave je, kao takav, među prvima u Europi koji zbog smanjene upotrebe pesticida osigurava očuvanje prirode, a omogućava igranje golfa tijekom cijele godine. Okruženje toplica također je izuzetno. Naselje Sveti Martin na Muri pet puta zaredom nagrađivano je od Hrvatske turističke zajednice kao jedno od najljepše uređenih malih naselja u kontinentalnoj Hrvatskoj, a ukupna destinacija Svetog Martina u okviru projekta EDEN Europske unije uvrštena je među deset najkvalitetnijih europskih ruralnih turističkih destinacija.

[46] http://visitmedimurje.com/atrakcije_aktivnosti-all.asp?id=70&m=2&mm=06&kt=Priroda#.XY9Oo0YzZPY

slika 4.3. Vanjski bazeni Life class terme Sveti Martin

izvor privatna kolekcija

4.4.2. Društevni turistički atraktivni resursi

Sve pojave, objekte, procese, i događaje koji kod čovjeka stvaraju potrebu za kretanjem da bi zadovoljio svoje društvene i kulturne potrebe, nazivamo društvenim (antropološkim) resursima. To su oni sadržaji za koje su vezana estetska i znamenita svojstva (atributi), a stvorili su ih narodi ili etničke skupine u davnoj ili bliskoj prošlosti. Dijele se na kulturno – povijesne, etnosocijalne, umjetničke, manifestacijske i ambijentalne društvene turistički atraktivne resurse.[47]

Stari grad Čakovec

Najvrijedniji kulturno-povijesni spomenik u Međimurskoj županiji, u kojem je obitelj Zrinski stolovala od sredine 16. stoljeća. Nakon njihova nestanka Stari grad počinje propadati, a stradao je najviše u potresu 1738. godine. Obnovili su ga grofovi Althani koji ga 1791. godine prodaju grofovima Feštetić. Kasnije je na toj lokaciji radila šećerana, pa sudovi i škola. Za vrijeme Drugog svjetskog rata u dvorcu se nalazila mađarska okupacijska vlast. Vlasništvo Starog grada 1954. godine preuzima Muzej Međimurja te ima sjedište i dan danas. Od 2007. godine razvrstan je u kulturno dobro od nacionalnog značaja.[48]

[47] Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O. i suradnici,(2011.) Turizam ekonomske osnove i organizacijski sustav str. 146

[48] https://www.cakovec.hr/web/o-gradu-cakovcu/#

Slika 4.4. Stari grad Čakovec i perivoj Zrinski

izvor https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=348

Muzej Međimurja

Od 1954. godine Stari grad je u vlasništvu Muzeja Međimurja Čakovec, koji je za javnost otvoren 29. svibnja 1955. godine. Muzej je danas spomenik nulte kategorije i u njemu se čuva preko 25.800 predmeta, od čega je dio izložen u stalnom postavu etnografskog i likovnog odjela na prvom katu te arheološkom, povijesnom i kulturno-povijesnom na drugom katu palače. Na arheološkom odjelu mogu se razgledati, uz ostalo, i nalazi s rimskog groblja noričko-panonskoga kulturnoga kruga u zaseoku Trnovčak nedaleko Železne gore, razno keramičko posuđe, novac, fibule, staklene urne, zlatna triangularna naušnica s akvamarinom, kameni spomenici kao što su dva kamena žrtvenika posvećena božanstvu Mitri iz šljunčare Poleve, žrtvenik bogu Jupiteru iz Svetog Martina na Muri i nadgrobna ploča s nalazišta Stari grad. Tijekom godina stalno je proširivan i obogaćivan, tako da se danas prostire na više od 5.000 četvornih metara. Od 2018. u palači Starog grada nalazi se poznati hrvatski restoran „The Garden Bar & Kitchen“, koji dodatno obogaćuje ponudu.[49]

[49] https://mmc.hr/

Spomen dom rudarstva

Osnovan u znak zahvale rudarima, ali i radi očuvanja, zaštite i promocije rudarske baštine. Nalazi se u zgradi starog separatora ugljena. Razne rudarske alate, stare fotografije, spise te multimedijalni prostor mogu se pogledati u velikom spomen domu rudarstva u Murskom Središću. U domu se nalazi stara međimurska soba koja prikazuje život rudara u njegova četiri zida i vidjeti kako je izgledao život običog rudara.[50]

Spomen park naftaša Peklenica

Peklenica, mjesto koje leži, ležalo je na ogromnim količinama sirove nafte. Godine 1856. grof Feštetić je kraj potoka Brodec, koji prolazi kroz samo mjesto, imao iskopanu rupu duboku 4 metara u kojoj se prvo skupljala a onda i vadila skupljena nafta. Postupak skupljanja nafte bio je jednostavan, bez crpki. Pošto je nafta samostalno izbijala na površinu na mjestu izbivanja se iskopala rupa u koju se onda nalijevala voda. Kako je nafta lakša od vode ona se zadržavala na površini. Radnici bi nekoliko puta dnevno dolazili s posudama koje su na dnu imale manju rupu i grabili vodu s naftom van. Pošto je voda bila na dnu posude, a rupa je omogućila istjecanje vode, u posudi je ostajala samo crna, gusta nafta koja se sabirala u veće posude. Nakon odlijevanja rupa se opet napunila vodom a postupak se ponavljao tokom cijelog dana i noći. Na dan se znalo sakupiti od 25 do 35 litara sirove nafte. Kasnije se ta nafta transportirala na imanje gorfa Feštetića gdje se koristila za podmazivanje alata i oruđa. Posebnost tog vađenja nafte je u tome što je to prvi zabilježeni postupak organiziranog vađenja nafte u svijetu, čak 3 godine prije nego u Pensilvaniji, SAD, koje se u literaturi navodi kao prvo bušenje za naftom.[51]

Mlin na Muri

U najsjevernijem mjestu u Republici Hrvatskoj, u Žabniku, na rijeci Muri, nalazi se jedini ploveći riječni mlin u Hrvatskoj. Projektom Ekološke organizacije Lipa 2006. godine vraćen je mlin u Žabnik, s mlinskim mehanizmom s originalnog mlina iz 1902. godine. Oko mlina, u idiličnom prirodnom ambijentu, uređen je "Mlinarov poučni put". Uz šetnju kroz nedirnutu prirodu, ovaj poučni put nudi i mnoštvo zanimljivih podataka o prirodnoj i tradicijskoj baštini prostora Značajnog krajobraza rijeke Mure. [52]

[50] http://www.tz-ms.hr/turisticki-vodic/spomen-dom-rudarstva/
[51] http://www.tz-ms.hr/turisticki-vodic/spomen-park-naftastva/
[52] https://visit.svetimartin.hr/mlin-na-muri/

Slika 4.5. Mlin na Muri

izvor https://visit.svetimartin.hr/mlin-na-muri/

Manifestacije

Porcijunkulovo

Najveća i glavna međimurska manifestacija je Porcijunkulovo. Razvijalo se više od pola stoljeća a sve je počelo s običnim proščenjem. U sedam dana trajanja, ova manifestacija uspije na malom prostoru sažeti i prikazati sve ono posebno i autohtono što Međimurje nudi pa tako i enogastronomsku ponudu toga kraja. Brojni međimurski vinari upotpunjuju manifestaciju „Vinskim podrumom“ u galeriji Scheier u samom centru Čakovca, u kojem prezentiraju kvalitetna, nadaleko poznata i nagrađivana međimurska vina. Uz već spomenute mnogobrojne izlagače i njihove proizvode, koji su zapravo srž manifestacije, posjetitelje u Međimurje privlače i brojni glazbeni nastupi među kojima i besplatni koncerti popularnih izvođača. Broj posjetitelja 2018. godine bio je veći od 300.000. [53]

Trash&Burn

Trash&Burn najstariji je i najveći miting američkih automobila i rock'n'roll festival u Hrvatskoj. Do sada su se održala deset vrlo uspješna međunarodna mitinga američkih automobila,u Murskom Središću i Sv.Martin na Muri, koji su ujedno bili prvi takve vrste u Hrvatskoj, gdje se do sad skupilo preko 1000 američkih automobila, te 300-tinjak Harley

[53] https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=285

Davidson motora iz Austrije, Mađarske, Švicarske, Njemačke, Italije, Nizozemske, Francuske, Slovačke, Engleske, Slovenije, Srbije i čitave Hrvatske. Trash&Burn osim starih američkih automobila i motora slavi amerčku kulturu iz 50-tih, 60-tih godina pa sve do danas, program se sastoji od nastupa svjetskih rockabilly, rock'n'roll bendova, DJ-a, kustom art umjetnika, pin-up djevojaka (međunarodnog pin-up photo contesta), burn-out, projekcije filmova, izložba fotografija, slika, brdo retro štandova i raznih drugih događaja. [54]

Vincekov pohod

Vincekov pohod rekreativna je manifestacija u organizaciji Planinarskog društva Bundek iz Mursko Središća. Održava se u povodu dana svetog Vinka (22. siječnja), zaštitnika vinogradara. Manifestacija je tri puta proglašena najboljom planinarskom aktivnosti u Hrvatskoj (2010.,2016. i 2019. godine). Manifestacija započinje u Toplicama Sveti Martin i završava nakon 4-5 sati hodanja po 5 brežuljaka u Murskom Središću. U organizaciji lokalnih vinogradara, obogaćena je ugostiteljska ponuda na cijelom putu Vincekovog pohoda. Uz glazbu, jelo i piće, posjetitelji mogu uživati i u tradicionalnom Vincekovom obredu. Koliko je manifestacija popularna govori i brojka od 70-ak planinarskih društava iz Slovenije, Mađarske, Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Stazu dugu 14,5 km prošlo je više od 3500 planinara i šetaća. [55]

Urbanovo

Jedna od najvećih gospodarsko - turističkih manifestacija kontinentalne Hrvatske. Tijekom godina Urbanovo je postalo važan segment u promociji turističkih potencijala Međimurja, ali i čitave Hrvatske. Manifestacija se održava u svibnju svake godine, i sadržajno je podijeljena na tri dijela: Festival pušipela, Dani otvorenih podruma, te blagdan Sv. Urbana uz Vinski bal. Samom Festivalu prethode vinske radionice, gurman tjedan te cooking night show kojima se samo događanje dodatno promovira. [56]

4.5. Obujam i struktura ostvarenog broja dolazaka i noćenja turista (2007. – 2018.)

Osnovica statističkih podataka za turizam Međimurske županije nalazi se na web stranicama Državnog zavoda za statistiku. Za ilustraciju, u nastavku se navodi tablični prikaz: 4.1.

[54] https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=833
[55] https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=561
[56] https://www.urbanovo.hr/web/

Kretanje broja dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista u Međimurskoj županij, 2007-2018. Za praćenje broja dolazaka i noćenja u Međimurskoj županiji na raspolaganju su podatci za razdoblje od 12 godina, izuzev 2009. godine. U tom razdoblju dolazak broj turista u županiji povećao se za 164 %, a broj noćenja za 181 %. Takav trend pokazuje velik razvitak turističke ponude Međimurske županije u posljednih proteklih 12 godina. Najveći skok bio je između 2016. i 2017. godine, kada se broj dolazaka u Međimurskoj županiji povećao za 53,30%. Iz statističkih podataka vidljivo je da je otprilike duplo više noćenja nego dolazaka, to govori da turisti dolaze većinom na dvodnevne izlete ili na kratki odmor u Međimurje.

Tablica 1. Kretanje broja dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista u Međimurskoj županiji, 2007- 2018.

Godina	Domaći turisti		Strani turisti		Ukupno	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja
2007.	19.809	49.378	9.100	16.871	28.909	66.249
2008.	24.342	55.471	10.677	17.825	35.019	73.296
2009.	-	-	-	-	-	-
2010.	27.422	60.374	10.880	21.152	38.302	81.256
2011.	26.009	55.418	11.360	23.438	37.369	78.856
2012.	25.001	55.926	13.912	33.434	38.913	89.360
2013.	30.749	66.909	14.431	32.273	45.179	99.182
2014.	28.955	60.650	19.317	50.567	48.272	111.217
2015.	30.573	65.109	25.969	62.081	56.442	127.190
2016.	23.926	52.276	21.954	57.763	45.880	110.039
2017.	36.963	78.476	33.374	89.670	70.337	168.146
2018.	38.581	80.886	37.834	105.850	76.415	186. 736

Izvor: Državni zavod za statistiku

4.6. Raspoloživost smještajnih kapaciteta (2017.)

U Međimurskoj županiji postoje 75 različitih turističkih smještajnih objekata. Od toga treba izdvojiti 6 hotela. Od tih 6 hotela, dva su u Čakovcu (Hotel Park i Hotel Castellum), dva u Prelogu (Hotel Panorama i Hotel Prelog), jedan u Donjem Kraljevcu (Hotel Kralj), te onaj najveći sa 314 postelja, Hotel Spa Golfer u Toplicama Sveti Martin na Muri. Prema dostupnim podatcima iz Državnog zavoda za statistiku,u razdoblju od 2010- 2017. godine broj postelja nije se previše mjenjao, mjenjala se jedino struktura. Tako su narasao broj stalnih postelja a smanjio se broj pomoćnih postelja, što je vidiljivo i u tablici u nastavku.

Tablica 2. Kretanje broja postelja u Međimurskoj županiji, 2010- 2017.

Godina	Stalne postelje	Pomoćne postelje	Ukupno
2010.	1 159	313	1 472
2011.	1 164	306	1 470
2012.	1 164	306	1 470
2013.	1 226	310	1 536
2014.	1 207	330	1 537
2015.	1 244	281	1 525
2016.	1 524	57	1 581
2017.	1 558	56	1 614

Izvor: Državni zavod za statistiku

5. INTERESNA UDRUŽIVANJA U VINSKOJ TURISTIČKOJ PONUDI MEĐIMURJA

Za potrebe ovog rada, autor je u drugoj polovicI 2019. godine obavio intervju s gospodinom Viktorom Dvanajšćakom, sinom vlasnika vinarije Dvanajšćak Kozol. Viktor je nedavno postao prvostupnik hortikulture te je tako on zadužen za proučavanje vina i proizvodni proces. Najveći i najvažniji ponuđaći ponude u vinskom turizmu Međimurja su članovi udruge vinara Međimurske županije – Hortus Croatiae. Udruga je osnovana 1992. godine u Štrigovi i bavi se unapređenjem i razvojem vinogradarstva i vinarske proizvodnje Međimurja, organizacijom stručnih ekskurzija, predavanjem i drugih oblika stručnog usavršavanja članstva, predstavljanjem vinogradarskih i vinarskih proizvoda svojih članova na smotrama, izložbama i sajmovima. Udruga broji 25 članova. Predsjednik udruge je g. David Štampar, vlasnik vinogradarstva i podrumarstva obitelji Štampar. Ostali članovi udruge su podrum i kušaonica Belović, vinska hiža Cmrečnjak, DGA pjenušci, kušaonica Dvanajšćak – Kozol, kušaonica obitelji Dvanajšćak, obiteljsko gospodarstvo Hažić, podrum obitelji Horvat, kušaonica obitelji Jakopić, vinska kuća Kerman, vinogradarstvo i podrumarstvo Kocijan, vinska kuća Kojter, vinogradarstvo i podrumarstvo obitelji Kossi, vinogradarstvo i podrumarstvo Knehtl Medenjak, vinotoč Kunčić, podrum obitelji Lebar, vino Lovrec, vina Alojz Novak, kušaonica Novak, vinogradarstvo i podrumarstvo obitelji Petković, vina Preininger, Agromeđimurje d.d. podrum Štrigova, vinogradarstvo i podrumarstvo Tomšić, vinogradarstvo i podrumarstvo Turk te vinogradarstvo i podrumarstvo obitelji Židov.

Vinska kuća Dvanajšćak – Kozol jedna je od mlađih vinogradskih obitelji u Međimurju. Zemljopisno podrijetlo dobili su 1996. godine i od tada se profesionalno bave vinarstvom. Obitelj danas obrađuje 8ha vinograda koji su smješteni na odličnim, osunčanim i povišenim položajima u okolici naselja Dragoslavec. U vinogradima obitelji Dvanajščak od bijelih sorti možete pronaći Moslavac, Graševinu, Rajnski rizling, Pinot bijeli, Sauvignon, Chardonnay i Traminac, a Pinot crni je prvi proizveden u međimurskoj regiji baš u njihovom podrumu. Najistaknutija bijela sorta, svakako je Moslavac, odnosno Pušipel, u Sloveniji ga nazivaju Šipon, u Mađarskoj Furmint, dok u Austriji i Njemačkoj Mosler. Kao autohtona sorta Moslavac ili Pušipel okusno osvježava citrusima i zelenim jabukama, nježnijim alkoholima i izraženijim kiselinama što je karakteristično za vina uz koja se svakodnevno može uživati uz jednostavnija jela. DK Grofovo cuvee mješavina je sorti vina a ime je dobilo po istoimenom vrhu na kojem se uzgaja i čiji su nekadašnji vlasnici bili grofovi Celjski. Anthony Rose, jedan

od vodećih svjetskih kušača i predsjednik ocjenivačke komisije na Decanterovom panelu, je graševinu vinarije Dvanajščak iz 2006. ocijenio sa 93 boda od 100 što vino postavlja u ravnopravni položaj s najboljim vinima u svijetu. Obitelj Dvanajščak Kozol ima tri butelje na koje posvećuju više pažnje. Takvih je buteljirano samo po 1000 boca za sorte Sauvignon, Pušipel i Pinot crni. U vrlo lijepo uređenoj i klimatiziranoj kušaonici vina, uz kvalitetna vina nude se i domaći proizvodi te topla i hladna jela. Uz najavu postoji mogućnost organizacije poslovnih i obiteljskih domjenaka te stručno vođenih degustacija.

slika 5.1. Vinska kuća Dvanajščak – Kozol

izvor privatna kolekcija

Međimurska vinska cesta predstavlja jednu od najbolje organiziranih vinksih cesta u Hrvatskoj, s više od 30 – tak vinara povezanih kvalitetnim prometnicama. Svi su objekti na cesti kategorizirani (1 - 3 grozda) i označeni turističkom signalizacijom, pri čemu se desetak vinara intenzivnije obraća turističkom tržištu. U njima se mogu probati i kupiti izvanredna bijela vina (pušipel, sauvignon, chardonnay, traminac, žuti muškat, graševina, rajnski rizling, bijeli i sivi pinot, zeleni silvanac…) pokoje crno vino te roze (crni pinot, syrah, cabernet savignon…). Sastavni dio vinske ceste su i restorani sa tradicijskim specijalitetima, vidikovci, biciklističke staze i šetnice. Tijekom godine na vinskoj cesti održavaju se vinske svečanosti i festivali: siječanj – „Vincekovo“, svibanj – „Urbanovo“, rujan – „Rokovo“, studeni – „Martinje“. Ponuda je ipak pretežito usmjerena na organizirane grupe prema najavi. Posebno valja naglasiti da je na ovogodišnjem natjecanju za nagradu European Destinations

of Excellence (EDEN) na temu turizma i lokalne gastronomije najviše nacionalne ocjene dobilo Gornje Međimurje kao destinacija koja uspješno razvija turističku ponudu zasnovanu na specifičnoj lokalnoj gastronomiji.

slika 5.2. Međimurska vinska cesta

izvor https://www.strigova.info/wp-content/uploads/2016/05/medimurska-vinska-cesta.pdf

5.1. Prednosti i nedostaci interesnog udruživanja u okviru vinske turističke ponude regije

G. Dvanajšćak navodi da su najveće prednosti udruživanja sudionika vinske turističke ponude Međimurja: zajedničko nastupanje na domaćim i inozemnim tržištima, bolja prepoznatljivost na tržištu, više financijskij i pregovaračkih mogućnosti, korištenje EU fondova, proizvođačka organizacija itd. Uz to predosti su i mogućnost stvaranje manjih interesnih udruga unutar udruge, mlada vina, izmjena robe, mehanizacije i sl, stvaranje vlastitih robnih marki, najpoznatije je autohtono vino Pušipel. Udruga vinara ima velik doprinos na turističku ponudu Međimurja, na razvoj kontinentalnog turizma, enogastro turizma, vikend turizma.

S druge strane g. Dvanajšćak smatra da su nedostatci zahtjevna i spora administracija i birokracija koja usporava brzi napredak projekta, konkurentnost, negativne kvalitetne

oscilacije pojedinaca u organizaciji što kvari reputaciju regije, te smatra da je za uspješan rad udruge potreba visoka razina organiziranosti i vremena.

5.2. Mogućnosti daljnjeg razvoja interesnih udruživanja sudionika vinske turističke ponude regije

Mugućnost daljnjeg razvoja g. Dvanajšćak vidi u izgradnji veće količine kušaonice i restorana specijaliziranih na lokalne proizve i uključivanje domačih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva, izgradnja ruralnih vila i boutique hotela. On smatra da se pomoću već razvijenog vinskog turizma mogu razvijati biciklistički i avanturistički turizam. Uz to smatra da udruga treba i dalje ojačavati već poznate turističke događaje važnih za udrugu i regiju: Urbanovo (festival Pušipela, otvoreni podrumi, vinski bal), Porcijunkolovo te susjedni Špancirfest.

5.3. Ograničenja daljnjeg udruživanja u turizmu regije

Najveća ograničenja daljnjeg udruživanja u turizmu regije su administracija i birokracija, smatra g. Dvanajšćak. Uz to ograničenje su i vlastiti interesi pojedinaca u udruzi, prostorno ograničenje (Međimurje kao manja regija i područje), te slab interes ulagača/investitora.

6. Zaključak

Turizam kao jedna od vodećih gospodarskih djelatnosti kako razvijenih tako i ne razvijenih zemalja prolazila je kroz različite oblike tijekom povijesti od pojave masovnog turizma do formiranja potpuno novih oblika vezanih uz specifične oblike turizma. Kako razvijenost turizma danas bilježimo po cijelome svijetu upravo zbog toga možemo vidjeti različite specifične oblike turizma koji se razvijaju na turističkim destinacijama ovisno o njihovom raspolaganju prirodnima ili društvenima resursima čiji kreator je sam čovjek. Razlog razvoja različitih oblika turizma u svijetu je upravo taj što svaki čovjek ima različite želje i potrebe odnosno motive koji ga pokreću na neku aktivnost, gledajući s aspekta turizma poticaji za turističkim putovanjem u određenu destinaciju. Sve veća inovativnost turističkog tržišta i njegovih subjekata omogućili su tako i razvoj spicifičnih oblika turizma koji su zapravo predstavljali suprotnost sve zastupljenije negativnim stranama masovnog turizmu. Takav pod oblik turizma je upravo vinski turizam čiji su posjetitelji motivirani „dobrom kapljicom“ tj. motivirani posjetom određenih vinskih objekata koje se često pojavljuju i kao zasebne turističke destinacije koje osim vina imaju i bogatu ponudu jela te ponudu vezanu za aktivni odmor i edukaciju o tradiciji proizvodnje i vinima. Vinski turizam prepoznala je i Međimurska županija te velik broj vinara koji djeluju zajedno u udruzi naziva Hortus Croatiae, osnutkom vinske ceste omogućili su razvoj velikog broja malih vinara te drugih gospodarstvenika (voćari, ratari). Razgovorom s jednim članom udruge jasno je da je upravo udruga vinara Međimurja veliki faktor daljnjeg razvijanja turizma Međimurja. Svake godine raste broj dolazaka i noćenja turista te ovakvim radom ne samo udruge vinara već i ostalih sudionika u Međimurskom turizmu, prvenstveno se to odnosi na Međimursku županiju, gradove, općine i turističku zajednicu Međimurske županije vrijedi očekivati i daljni rast broja dolazaka.

Literatura

1. Kesar O., Ferjanić D., Ključni aspekti uspjeha u upravljanju razvojem enofilskog turizmau uvjetima svjetske gospodarske krize – slučaj Hrvatske, Acta Turistica, Ekonomski fakultet, Zagreb, 22 (2010), str. 99-131
2. Geić S., Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, 2011.
3. Ivandija T., Glasnik zaštite bilja 2008, Autohtone vinske sorte
4. Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O. i suradnici, Turizam ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb
5. Državni zabod za statistiku (2007 – 2017), Statistički ljetopis, Zagreb
6. Državni zavod za statistiku (2007 – 2017), Statistička izvješća – Turizam, Zagreb
7. Simon, J. (2001), Velika knjiga o vinu, Profil, Zagreb
8. Hall, C.M., Sharples, E., Cambourne, B. & Macionis, N. (eds.) 2000, Wine Tourism Around the World: Development, Management and Markets, Butterworth-Heinemann, Oxford.

Korištene Internet stranice:

1. www.visitmedimurje.com
2. www.urbanovo.hr
3. http://vinopedia.hr/
4. https://vinarija.com
5. http://josic.hr/vinske-teme/vinske-ceste/
6. https://www.zastita-prirode-kckzz.hr/zasticena-podrucja/regionalni-park-mura-drava
7. http://www.tz-ms.hr/turisticki-vodic
8. https://visit.svetimartin.hr/
9. https://www.britannica.com/topic/interest-group/Types-of-interests-and-interest-groups

Popis slika

Slika 3.1. Podjela regije u 12 podregija

Slika 4.1. Karta Međimurja

Slika 4.2. Mađerkin breg

slika 4.3. Vanjski bazeni Life class terme Sveti Martin

Slika 4.4. Stari grad Čakovec i perivoj Zrinski

Slika 4.5. Mlin na Muri

Slika 5.1. Vinska kuća Dvanajšćak – Kozol

Slika 5.2. Međimurska vinska cesta

Popis tablica

Tablica 1. Kretanje broja dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista u Međimurskoj županiji, 2007- 2018.

Tablica 2. Kretanje broja kreveta u Međimurskoj županiji, 2010- 2017.

Životopis

europass Životopis

OSOBNE INFORMACIJE Kodba Alen

Murska 22, Mursko Sredisce, 40315 Mursko Sredisce (Hrvatska)
+385919747684
alenkodba@gmail.com

RADNO ISKUSTVO

15/06/2015–31/10/2015 **Konobar/konobarica**
Caffe bar Jama, Mursko Središće (Hrvatska)

20/11/2017–11/09/2018 **Glavni konobar/glavna konobarica**
Pizzeria Vuri, Mursko Središće (Hrvatska)

01/01/2018–danas **Glavni konobar/glavna konobarica**
Caffe bar Art, Mursko Središće (Hrvatska)

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

01/09/2011–15/08/2014 **Ekonomist**
Ekonomska i trgovačka škola, Mursko Središće (Hrvatska)

OSOBNE VJEŠTINE

Materinski jezik: Hrvatski

Strani jezici

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija	
engleski	C2	C2	C2	C2	C2
njemački	B1	B1	A2	A2	B1

Stupnjevi: A1 i A2: Početnik - B1 i B2: Samostalni korisnik - C1 i C2: Iskusni korisnik
Zajednički europski referentni okvir za jezike

Komunikacijske vještine: komunikativan, vedar, pozitivan, uvijek nasmijan

Organizacijske / rukoviteljske vještine: organizacija rada, planiranje radnih aktivnosti

Digitalne vještine

SAMOPROCJENA				
Obrada informacija	Komunikacija	Stvaranje sadržaja	Sigurnost	Rješavanje problema
Temeljni korisnik	Temeljni korisnik	Temeljni korisnik	Temeljni korisnik	Temeljni korisnik

Digitalne vještine - Tablica za samoprocjenu

Vozačka dozvola: AM, B